այդ ազգօգուտ լրագրի համար։ Պարոնների ազգանունները, որոնցից իւրաքանչիւրը տուեց 4 րուբլ, խնդրեմ տպեցէք «Մշակի» մէջ և փողը հասցրէք ուր հարկն է։

Ահա ազգանունները. Գէորգ Հէջուբեանց, Բագարատ Նաւասարդեանց, Նիկողայոս Փրիդոնեանց, Միքայէլ Կեանջեցեանց, Տիգրան Տէր Օհանեանց, Գրիգոր Սէրէբրակեանց, Գրիգոր Աղաբեգեանց, Յովհաննէս Քոչարեանց, Ստեփաննոս Արասխանեանց, Եագոր Գրիգորեան Արութինով, Բաղդասար Քալանթարեանց, Մկրտիչ Յովհաննէսեանց, Ալէք. Այվազեանց, Պետրոս Մելիքեանց, Գէորգ Քիւրքչեանց, Մարտիրոս Գուլղարեանց, Մկրտիչ Ռոստոմեանց, Նիկողայոս Բօղարջեանց, Միքայէլ Սափարեանց, Գէորգ Ցոլօկեանց։ Ընդամենը 80 րուբլ։

Գէորգ Հէջուբեանց

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Յօգուտ «Ժուրնալ դ'Օրիան» հաւաքուել է այժմ 153 րուբլ։ Բայց մենք, չը սպասելով ստորագրողների, արդէն մի քանի օր սրանից առաջ ուղարկեցինք «Ժուրնալ դ'Օրիան» լրագրի խմբագրին 500 րուբլ Թիֆլիսի փոխադարձ կրեդիտի ընկերութեան ձեռքով։

—

Մեզ խնդրում են յայտնել որ կիրակի, 30-ին օգոստոսի լինելու է Թիֆլիսի Ալէքսանդրեան այգիում ժողովրդական զբօսանք յօգուտ մեր քաղաքում հիմնվող որբանոցի։ Կը լինի լուսաւորութիւն, ձիարշաւ պրիզներով, հրացանաձգութիւն, զուռնա, երաժշտութիւն, երգեցողութիւն, ֆէյերվէրկ և այլն։

—

ԽԱՐԿՕՎԻՑ հաղորդում են լրագիրներին, որ Խարկօվի համալսարանի խորհուրդը վճռել է թոյլ տալ Մօսկվայի համալսարանից արձակված ուսանողներին մտնել Խարկօվի համալսարանը, հարցաքննութիւն տալուց յետոյ։

—

Մենք իմացանք որ մի քանի պարոններ Թիֆլիսում ստացան վերջապէս «Ժուրնալ դ'Օրիան» լրագիրը։

—

Լսում ենք որ երէկ վերադարձել է Թիֆլիս և այս օրերս գնալու է Էջմիածին հայր Խորէն Ստեփանէն, որ մի տարի առաջ արտասահման ուղարկվեցաւ կաթողիկոսի հրամանով մանկավարժութիւն սովորելու համար։

—

Պարոն Արշակ Մամուլեանցից, որ «Միացեալ ընկերութեան» կողմից մի թերթ էր ստացել այդ ընկերութեան համար փող ժողովելու նպատակով, ստացանք 62 րուբլ, որ պարոնը այդ թերթով հաւաքել է հետևեալ անձերից։ Յարութիւն Տէր-Յովհաննէսեանց 5 ր., Յովհաննէս Թումեանց 5 ր., Հայրապետ Աւետիսեանց 5 ր., Գէորգ Մուքայէլեանց 5 ր., Յարութիւն Հախվէրդեանց 5 ր., Սարգիս Ալէքսանեանց 5 ր., Լուսանկար Արտօ 1 ր., Եագոր Կուզանեանց 1 ր., Բարսեղ Թութունեանց 5 ր., Բարսեղ Խանդամեանց 5 ր., Գրիգոր Թութունեանց 3 ր., Յակոբ Ջավախեանց 5 ր., Մէլքոն Մէլքոնեանց 5 ր., Անյայտ 1 ր., Ա. Մախմուրով 1 ր., Ակօպով 1 ր., Ջանջուղազով 1 ր., Անյայտ 1 ր., Անտօն Բարսեղեան 1 ր., Անյայտ 1 ր.։ Ընդամենը 62 ր.։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՑՈՑ ԽՆԴԻՐ

Շարունակում ենք ծանօթացնել ընթերցողին «Journal d'Orient» լրագրի յօդուածի հետ Հայոց խնդրի վերաբերութեամբ։

Հայերը Թիւրքիայում, ասում է լրագիրը, չեն ձգտում ոչ դէպի քաղաքական անկախութիւնը, ոչ էլ դէպի որ և է անջատումը Թիւրքաց կայսրութենից։ Նրանք մինչև անգամ չեն պահանջում որ իրանց երկրի բոլոր նիւթական աղբիւրների արդիւնքները գործ դրվեն միմիայն իրանց երկրի պէտքերի համար։ Նրանք խնդրում են միայն որ իրաւունք ունենան իրանք հաւաքել իրանց սեփական հարկերը, այն էլ կայսերական գանձին բաւականութիւն տալուց յետոյ, իրաւունք ունենան իրանց սեփական միջոցներով ստեղծել իրանց հայրենիքում բուն նահանգական հաստատութիւններ, ինչպէս օրինակ՝ տեղական պահպան զօրաբաժին, դատարաններ, դպրոցներ, կրօնական հիմնարկութիւններ բոլոր դաւանութիւնների համար, հասարակաց հիմնարկութիւններ և այլն։

Հայերը հաւատացած են, որ սեփական իշխանութեամբ, տեղական, սեփական պէտքերի համար հարկեր հաւաքելու իրաւունքը կը նպաստի ռէֆօրմների և բարենորոգումների իրագործմանը, որովհետև կապահովացնի վարչութեան ձեռքով իրագործելի վերանորոգութիւնները և կը հաստատի մի հիմնաւոր հսկողութիւն նրանց օրինաւոր գործադրութեան վրա։ Այդպիսով վարչական գործունէութիւնը Հայաստանում կամայականութեան վրա հիմնված չի լինի, որովհետև ոչ մի իշխանութիւն չէ կարող այն ատրիճան հոգ տանել բարենորոգումների իրագործման մասին, որքան ինքն ժողովուրդը։ Ուրիշ կողմից, կայսերական կառավարութեան շահերը խիկապէս համանման լինելով պետութեան հպատակների շահերի հետ, կառավարութիւնը նպատակայարմար և իմաստուն վարչութեան սկզբունքներին համապատասխան կը գտնի պահանջել երկրից միայն այն միջոցները, որոնք անհրաժեշտ են ընդհանուր պետական կարիքներին, թողնելով տեղական ինքնավարութեանը բաւականացուցիչ միջոցներ տեղական պիտոյքները լրացնելու համար։ Հարկապահանջութեան ձեւը կարող է հետևեալը լինել։ Նահանգապետը և նրա հրահանգներին հպատակվող այլ և այլ գաւառների կառավարիչները, իրաւունք պէտք է ունենան հաւաքել իւրաքանչիւր գաւառի քաղաքներում անուանի, ընտրված անձերից բաղկացած ժողովներ։ Այդ ժողովների գումարման եղանակը և նրանց կազմակերպութիւնը այժմից դժուար է որոշել, բայց նահանգապետը և գաւառների կառավարիչները նախ և առաջ իրանք կը մասնակցեն ժողովի անդամների ընտրութեան գործում, ընտրելով այդ անդամները գաւառի անուանի և հաւատարիմ անձերից։ Իսկ ընդհանուր ժողովը, որ կը գումարվի ամբողջ նահանգի կենտրոնում, կամ մայրաքաղաքում, կազմված կը լինի պատգամաւորներից, որոնք ընտրված կը լինեն նոյն իսկ գաւառական ժողովների ձեռքով։ Այդ ընդհանուր ժողովը պէտք է ունենայ մի պաշտօն միայն, այն է որոշել հարկերը և յատկացնել նրանց իրանց նպատակին։ Ժողովը չի միջամտի ոչ վարչութեան, ոչ էլ արդարադատութեան գործի մէջ։ Վարչութիւնը և երկրի հասարակական կարգադրումը հետզհետէ ցոյց կը տան այն վերջնական ձեւն ու եղանակը, որ պիտի գործ դրվի ժողովի անդամների ընտրութեան և նրա գործունէութեան ընդարձակման վերաբերութեամբ։ Բայց մեզ թվում է, որ գոնէ առաջին ժամանակի համար, որպէս զի երկիրը չընկնի գործերի խառնաշփոթութեան մէջ, որ անխուսափելի է մի ազգաբնակութեան համար, որ երկար ժամանակ օտար էր մնացել իր սեփական շահերը ղեկավարելու գործին, ինքնավարութեան մեր ցոյց տուած սահմանները համապատասխան են իմաստութեան և զգուշութեան կանոններին։

Հայաստանի նահանգների այդ ընդհանուր ձեւով գծագրված կազմակերպութիւնը միջոց կը տայ պահպանել Հայաստանի թէ քրիստոնեայ և թէ մահմետական բնակիչների բարօրութիւնը, որոնք բոլորն էլ սուլթանի հպատակներ են, բոլորն էլ մի և նոյն իրաւունք, մի և նոյն շահ ունեն օրինաւոր կերպով կառավարված լինելու։ Այդ տեսակ կազմակերպութեան նպատակն է երկրի ընդհանուր բարօրութիւնը. դրանից յետոյ Հայաստանի մահմետական և քրիստոնեայ ժողովրդի թւի փոխադարձ համեմատութիւնը դառնում է մի երկրորդական խնդիր։

Այդպիսով ոչինչ փոխված չի լինի երկրի քաղաքական դիրքի մէջ. միայն վարչութեան մէջ կը մտնեն նոր պաշտօնեաներ, որոնք իրանց գործունէութեան մէջ զսպված կը լինեն օրգանական հիմնարկութիւններով, մանաւանդ դատաստանի արդար կանոնադրութեամբ, պարտաւորված կը լինեն գործադրել սուլթանից հրատարակված վերանորոգութիւնները և այլ ևս չեն համարձակվի նրանց անգործադրելի թողնել, ինչպէս անում էին բոլոր նախկին ռէֆօրմների հետ, որոնք միշտ խոստացվում էին, բայց երբէք չէին իրագործվում։

„НОВОСТИ“ ԼՐԱԳՐԻ ՅՕԴՈՒԱԾԸ

Կ. Պօլսից ստացած տեղեկութիւններին նայելով, Բ. Դուռը ծանր կերպով պարապված է այն հարցով, թէ ինչ միջոցով կարելի էր ազատվել գեաւուրների վիրաւորիչ և ծանր հսկողութիւնից։ Սուլթան Աբդուլ-Համիդ խոստովանում է, որ նորագոյն ժամանակների անցքերը չը կարողացան մահմետական աշխարհի խալիֆայի նշանակութիւնը բարձրացնել։ Բայց որովհետև փադիշահը ինքնուրոյնութիւն և եռանդ չունի, այդ պատճառով այդ բանը յանձն առաւ իր վրա մեծ վէզիր Սաիդ-փաշան, որը այս օրերս սուլթանի հետ երկար և ծանր խօսակցութիւն ունէր։ Անգլիական լրագիրներում մենք հետաքրքիր մանրամասնութիւններ ենք գտնում այդ տեսութեան մասին։

Ամենից առաջ վէզիրը յայտնեց սուլթանին, որ Բ. Դուռը ամեն միջոցներով պէտք է աշխատի, որ Եւրոպան միջոց չունենայ յօգուտ Հայաստանի գործերի մէջ խառնվելու. յետոյ նա նախազգուշացրեց Համիդին եւրոպական պետութիւնների կողմից լինելի երկրորդ միջամտութեան դէմ, որը անհրաժեշտ է հեռացնել ինչ կուզէ լինի, որովհետև նա վերաբերվում է ընդհանուր ռէֆօրմների մտցնելուն Թիւրքիայում և անմիջապէս բղխում է Բեռլինի դաշնագրից։

Սաիդ-փաշան ապացուցեց սուլթանին, որ եթէ Եւրոպային թոյլ տրվի խառնվել և գործել յօգուտ Հայաստանի, այն ժամանակ այդ նահանգը շատ հեշտ կարող է Թիւրքիայի համար մի տեսակ Բօլգարիա դառնալ։ Հէնց որ Եւրոպան Հայաստանի գործերի մէջ կը խառնվի, այն ժամանակ կաբինետները խնամակալութիւն կը հիմնեն, որին և կը յանձնվի ռէֆօրմների մտցնելը, իսկ յետոյ մի որ և իցէ ցանկացող կը գտնվի, որի համար և կը ստեղծվի գահը։ Մէկ այդպիսի տխուր հանգամանք հեռացնելու համար, վէզիրի կարծիքով, անհրաժեշտ է, որ Բ. Դուռը նախատեսէ պետութիւնների ցանկութիւնները և աշխատէ ամենաշուտ ժամանակում ընդհանուր ռէֆօրմներ մտցնել, որոնք տարածվելով և Հայաստանի վրա, հէնց այդ բանով կը հեռացնէին Հայոց խնդրի ծագումը։

Ապա Սաիդ-փաշան ներկայացրեց սուլթանին ռէֆօրմների մէկ ամբողջ պրօգրամ, մի և նոյն ժամանակ մատնացոյց արաւ այն բանի վրա, որ բոլոր այս վերանորոգութիւնների վերջնական, թէպէտ և առժամանակ գաղտնի նպատակը պէտք է լինի դաշնագիրների վերջնականապէս ոչնչացնելը, որոնց գոյութիւնը վիրաւորիչ է Բ. Դրան համար։ Սուլթանը բոլորովին համաձայն էր վէզիրի այդ կարծիքների հետ և վճռողապէս յայտնեց, որ դաշնագիրները ամօթալի շղթաներ են, որոնցով Եւրոպան կապել է Թիւրքիային, որ դրանով աշխարհ ապացուցանի Օսմանեան կայսրութեան տկարութիւնը։ Միայն արմատական ներքին վերանորոգութիւններ մտցնելով կարելի է ջնջել դաշնագիրները, որի համար պէտք է որ պետութիւնները իրանց համաձայնութիւնը տան։ Բայց կարելի՞ է արդեօք Թիւրքիայում ռէֆօրմներ մտցնել, որոնց պատճառով պետութիւնները համաձայնվէին ոչնչացնել դաշնագրութիւնները, որոնք միակ պաշտպաններն են Թիւրքիայում ապրող օտարների համար Թիւրքաց արդարադատութեան դէմ։ Այդ բանի մէջ կարելի է սաստիկ կասկածել։

ԲՕԼԳԱՐԻԱ

Լրագիրներին հաղորդում են հետևեալը։ Անբաւականների թիւը Բօլգարիայում հետզհետէ աւելանում է և իշխան Ալէքսանդրը չը գիտէ, թէ ում հաւատայ։ Մի և նոյն ժամանակ իշխանի խորհրդատուները անդադար սխալներ են անում, որոնցից պէտք է զգուշանալ ներկայումս։ Օրինակ, ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրը պահանջում է բոլոր պրօֆէսօրներից և ուսուցիչներից, որ նրանք բացարձակ յայտնեն իրանց համակրութիւնը դէպի բօլգարական պետական գործերի այժմեան դրութիւնը և արձակում է պաշտօնից նրանց, որոնք չեն կամենում դաւաճանել իրանց համոզմունքներին։ Այդպիսով 35 պրօֆեսօրներ են արձակված, միւսները իրանք հրաժարական են տալիս և ուղևորվում են Արևելեան-Րումէլիա, ուրտեղ գիտեն գնահատել ընդունակ մարդկերանց։ Զարմանալի պատկեր է ներկայացնում ինքնավարութիւն ունեցող Թիւրքաց այդ նահանգը։ Նրա վարչական բոլոր բաժինների մէջ արագ առաջադիմութիւն է նկատվում, մինչդեռ ազատ Բօլգարիան ամեն բանի մէջ յետադիմական է։ Դրանից յետոյ զարմանալի չէ, որ Մակեդոնիայի բօլգարացիները աւելի գրավվում են Ֆիլիպպօպօլով, քան թէ Սօֆիայով։ Բօլգարական ֆինանսներն էլ շատ լաւ դրութեան մէջ չեն։ Վերջին ընտրութիւնները աւելի թանգ են նստել, քան թէ առաջ կարծում էին։ Այն 14 միլիօն ֆրանկ, որ մնաց պետական գանձարանի մէջ ազատամիտ մինիստրութենից յետոյ, արդէն վերջանում է, թէպէտ յայտնի չէ, թէ ինչ բանի վրա է գործադրված։ Ինչպէս երևում է, իշխան Ալէքսանդր չէ հաւատում իր հպատակներին. նա առանց պահապանների երբէք չէ դուրս գալիս, իսկ նրա պալատը խստութեամբ պահպանվում է։

ՖՐԱՆՍԻԱ

Օգոստոսի 22-ին ժիւլ Ֆերրիի նախագահութեամբ կայացաւ ֆրանսիական մինիստրների խորհուրդը պարլամենտական ընտրութիւնների հետևանքները քննելու համար։ Կառավարութիւնը յոյս ունի, որ կը կազմվի չափաւոր հանրապետական մեծամասնութիւն հանրապետական ձախակողմեաններից և հանրապետական միու-